

Samfundet S:t Erik Stockholm

Statens fastighetsverk
Box 2263
10316 Stockholm

Moderna Museet
Box 16382
10327 Stockholm

Bygg inte bort Stockholms karaktär av sjöfartsstad

ÖPPET BREV

Vad händer med Stockholms speciella karaktär av sjöfartsstad när alltmer av det som representerar sjöfarten som näring förpassas från stadens kajer? Är det vettigt och riktigt att fungerande marin verksamhet försvåras så att dess verksamhet hotas.

Samfundet S:t Erik har i andra sammanhang ifrågasatt nuvarande politik att ianspråkta hamnområden och kajer med tanke på att vi inte vet mycket om det framtida behovet av vattenburna transporter direkt till tätt bebyggd innerstad och av omlastningsytor direkt intill denna. Nu gäller det småskalig verksamhet längs Stockholms historiska kajer och längs Skeppsholmens stränder.

Fungerande sjöfart kräver kajutrymme och berikar miljön

Enligt samfundets åsikt ger marin verksamhet viktiga tillskott till och berikar stadsmiljön. Hur spännande blir Stockholms historiska vattenfront om man där bara möts av restauranger, turistanläggningar, eleganta gångstråk och på vissa ställen välputsade fritidsbåtar. Hur spännande är det att promenera längs kajer utan praktisk verksamhet som bara nyttjas av flanörer och turister. Hur spännande blir vattenytorna om vattnet reduceras till en sorts nöjes och lekplats. De stora kryssningsfartygen ger förvisso en dynamik och den för sjöfartsstaden viktiga känslan av kontakt med både en nära och en fjärran omvärld. Men det behövs mer vardaglig verksamhet också.

Rent praktiskt är det så att skall vi kunna ha fungerande sjötrafik i Stockholms vatten så måste det här och där längs kajerna finnas människor och utrymmen som servar båtarna och deras besättningar. Det måste finnas plats för i och urlastning och lokaler för t ex reservdelar. Att sköta detta från avlägset belägna industriområden är opraktiskt och framför allt mer kostnadskrävande än vad verksamheterna sannolikt i längden kan bära.

Även den reparationsverksamhet som till stor del är hobbyverksamhet och som bedrivs av båtklubbar är viktig såväl ur social synpunkt, för den informella ekonomin och som inslag i stadslandskapet. Allt som oftast avhysses båtklubbar för att ersättas av promenadstråk med en torftigare stadsmiljö som följd.

Skeppsholmens historia som marin miljö tunnas ut

Av Skeppsholmens långa historia har tiden mellan tidigt 1600-tal till mitten av 1900-talet nästan helt präglats av marin verksamhet. Under senare delen av 1900-talet har denna ersatts av kultur- och utbildningsverksamhet till större delen utan marin anknytning. Skeppsholmen är hemmahamn för en stor del av Stockholms flotta av mindre privatägda historiska fartyg. Den marina verksamheten på kajerna är dock på utdöende.

Skeppsholmens historiska värde är så stort att den ingår i nationalstadsparken med dess speciella och förpliktigande lagstiftning. Den är alltså en del av nationalstadsparkens historiska landskap och av nationellt intresse. I propositionen 1994/95:3 används historiskt landskap för att beteckna ett område, som "har särskild betydelse därigenom att det på grund av människans utnyttjande uppvisar eller representerar ett samhällets värden såväl i påtagliga fysiska spår, som genom kulturellt och historiskt bestämda associationer". Det räcker alltså inte att byggnader och mark skall hållas i sådant skick att områdets utseende inte förvanskas. Det är lika viktigt att bibehålla tillräcklig omfattning av verksamhet med anknytning till det historiska värdet för att associationen skall bli möjlig. Att göra kontor av kanonverkstaden och att avhyssa Briggen Tre kronor därifrån är därför helt i strid med lagen om Nationalstadsparken. Den är den enda byggnaden på ön med traverser och annan utrustning som kan användas för skeppsbyggeri.

Låt Briggen projektet bli en positiv kraft i öns utveckling

Med kunskap om hur svårt det är och hur dyrbart det kan bli att etablera verksamhet som på önskvärt sätt påminner om förgångens tid i historiska miljöer är det dessutom obegripligt att inte byggandet av Briggen Tre kronor i stället tagits emot med öppna armar av fastighetsägaren Statens fastighetsverk. Här har man utan egen ansträngning fått en verksamhet som hyresgäst som berikar upplevelsen av Skeppsholmen som historisk maritim miljö och som kommit till genom engagemang av så många. Om man nu gör helt om och i stället väljer att samarbeta skulle ju Briggen projektet kunna användas som positiv kraft i Statens fastighetsverks uppdrag att levandegöra Skeppsholmens historiska miljö och som marknadsföring av verkets insats, sannolikt till betydligt mindre belopp än vad andra insatser skulle dra. Det är inte för sent.

Också Moderna museet borde känna ett ansvar för annan om än svagare men väl så viktig kulturell verksamhet. Man kan ha aldrig så stora skäl för att anse sig behöva nya lokaler i direkt anslutning till befintliga lokaler, men faktum är att de flesta av oss har erfarenhet av att motsatsen också är möjlig. Däremot är det inte möjligt att till rimliga kostnader bygga fartyg som Briggen utan därtill avpassade lokaler.

Finn nya former för hyressättning av historiska anläggningar

Andra för tradition och historia på Skeppsholmen viktiga verksamheter ligger sannolikt på sikt också i farozonen pga hyresnivån. Det är Samfundet S:t Eriks bestämda mening att man för kulturhistoriskt så värdefulla områden som Skeppsholmen borde tillämpa en hyressättningsprincip som är avpassad efter situationen. Det vore rimligt att börja med att definiera med hänsyn till öns historia lämplig användning av dess olika byggnader och markområden t ex i samband med generalplanarbetet och att sedan utgå från det föreskrivna användningsområdet i marknadshyresbedömningen. På så sätt skulle det gå att få en balans mellan byggnader uthyrda på rent kommersiella principer och byggnader för vilka speciella hänsyn måste tas utan att ge avkall på grundprincipen om marknadshyror. Det är samfundets mening att en expertorganisation som SFV bör kunna hantera detta och också hos sin uppdragsgivare få acceptans för en sådan hantering vad gäller Skeppsholmen och också andra historiska miljöer med liknande förutsättningar.

Slutsats

Fungerande sjöfart kräver kajutrymme och berikar miljön. Utan lokaler för praktisk verksamhet vid kaj minskar lönsamheten med risk för nedläggning. Staden blir tråkigare.

Hur spännande blir Stockholms historiska vattenfront om man där bara möts av restauranger, turistanläggningar, eleganta gångstråk och på vissa ställen välputsade fritidsbåtar?

Att göra kontor av kanonverkstaden på Skeppsholmen och att avhysa Briggen Tre kronor därifrån är i strid med lagen om Nationalstadsparken. Låt i stället Briggen projektet bli en positiv kraft i öns utveckling till glädje för alla verksamheter på ön. Använd Briggenprojektet som positiv kraft i Statens fastighetsverks uppdrag att levandegöra Skeppsholmens historiska miljö. Det är inte för sent. Också Moderna museet borde känna ett ansvar för annan om än svagare men väl så viktig kulturell verksamhet.

Finn nya former för hyressättning av historiska anläggningar. Tillämpa en hyressättningsprincip som är avpassad efter situationen. En expertorganisation som SFV bör kunna komma fram till en rimlig hantering av sådana frågeställningar utan att kullkasta grundprincipen om marknadshyror.

Historien talar inte bara genom byggnader. Den måste leva också.
Fortfarande är Stockholm en sjöfartsstad av rang.

Kerstin Westerlund
Ordförande Samfundet S:t Erik

Kopia: Regeringskansliet
Kommunstyrelsen i Stockholm

Samfundet S:t Erik är en ideell förening. Gemensamt för dess medlemmar är ett genuint intresse för Stockholm. Samfundet verkar för att historiska och konstnärliga krav tillgodoses vid Stockholms omdaning och utveckling